

M

50.765

VILLON
TESTAMENTUM
ÉS MÁΣ VERSEK
FORDITOTTA:
TÉREY SÁNDOR

LAMPEL R. KIADÁSA, BUDAPEST

40.2.2

FRANÇOIS VILLON

KIS TESTAMENTUM
ÉS MÁΣ VERSEK

FORDITOTTA:
TÉREY SÁNDOR

Lampel R. kiadása Budapest.

Je dédie cette traduction à mes illustres amis en
France, à M. Charles Guerlain de Guer et à M. Louis
Villat. A. T.

A címlap G. Szabó Kálmán fametszete.

M 50765

Országos Széchényi Könyvtár

Leltári szám:

UGG-2127 1964

Nagy Károly és Társai grafikai műintézete, Debrecen.

F r a n ç o i s V i l l o n

Franciaország még nem heverte ki a piros-fehér rózsá-harc százados pusztítását. A máglya nemrég hordta szét Jeanne d'Arc hamvait. A francia király nem lakhatott Párisban, amely behódolt az angoloknak, akik hideg, ködös hazájukból Franciaország napsütött, virágos kertjére vágytak.

A nemzeti érzés még nem volt kifejlődve: francia hercegek szövöztek az angolokkal a francia király ellen. Ám a francia nép ösereje már megmutatkozott. A királyság kezdte egységbé foglalni a tartományokat, amelyek hercegei, a kis királyok, hatalmasabbak voltak az uralkodónál. Az egyetem is — külön hercegség Páris szívében, külön jogokkal, külön törvényekkel az egyetemi polgárok számára —, mely eddig független volt egyháztól és az államtól, most először érzi az erősödő királyi hatalmat és egymásután vesztí el túlzott privilégiumait.

Villon ebbe a zürzavaros világba születik bele. Ismeretlen mélységekből bukkan elő és ismeretlen messzeségekbe tűnik el.

Születése évében égetik meg Szent Johannát és ő az első francia költő, aki a vértanu nevét megemlíti. Származása is bizonytalan. Éjfelete haja, barna arca, ragyogó fekete szemei voltak, csöppet sem franciás jelek.

Szülei a vidékről, amelyet lázadás, háborúk, dögvész és fosztogatások dultak, Párisba költöztek és ott eltűntek. Semmit nem tudunk róluk. Verseiben apját alig említi, csak édesanyjáról emlékezik.

Nagybátyja, Villon párisi káplán, veszi magához gyerekkorában s ettől fogva családi neve, Montcorbier helyett a Villon nevet viseli. Ez a rokon a klastromhoz tartozó kastély és erdő birtokosa, pallosjoggal birt. Erdejében néhány bitófa állott, mint egy különös jövendőlés a kis fiúnak, aki ott nőtt fel.

Amit Villon életéről tudunk, két „Végrendeleté”-ben, verseiben (alig 3000 verssor az egész életmű, Les Lais, Nagy Testamentumba foglalt 20 ballada és mintegy 40 egyéb verssel együtt) maradt fenn és világi, egyházi, egyetemi bíróságok jegyzőkönyveiben, ahol betörésért, emberölésért, lopásért háromszor is halálra ítélték. Gyámja 12 éves korában egyetemi iskolába adja,

21 éves korában a „szépművészetek magisztere”, amely cím a mai érettségi bizonyítványnak felel meg. Ám már a következő évben utcai összeszólalkozásnál önvédelemből leszúr egy papot, aki belehal sérüléseibe: menekülnie kell. Rajtavaló ruháján kívül nincs egyebe, belekeveredik egy híres rablóbandába, a Coquillardokba. Ezek a százéves háború híres zsoldos bandájának, az Écorcheur-öknek utódai, akiket angolok, franciák egyaránt rettegtek. Egy év múlva végre visszatérhet Párisba, de a banditaélet nyoma rajta maradt. 1456 telén újból menekülni kénytelen.

A „Lais”-ban boldogtalan szerelmét hozza fel okul, de nemcsak a megcsalt szerető, hanem mint a Navarrai kollégium betörője is fut a világba az akasztófa elől. Öt esztendeig tart ez a bolyongás. Korcsmákban, lebujokban, bandákba tömörült rablókkal, vándorkomédiásokkal él, majd kora két híres királyi vérből való költőjének szívesen látott vendége: Charles d'Orléansnak és II. Bourbon János hercegnek, de sehol sincsen maradása. A Kis Testamentumban írja le menekülését, a Nagy Testamentumban második futását, mely a meungi börtönben végződik, ahol D'Assigny püspök kinvallatja.

Halálra ítélik s az akasztófától csak az menti meg, hogy XI. Lajos, az új király a kivégzés napján érkezik a városba. Ősi szokás szerint él jogával és szabadon bocsátatja az összes foglyokat... Más alkalommal költőtársa, Orleansi Károly látogatása szabadítja ki az orleansi börtönből: a herceg kis leánya kedvéért megkegyelmez neki... 1462-ben visszatérhet kedves Párisába, s bár a kollégiumi rablásért már nem vonhatják felelősségre, szemmel kísérik, mint mauvais sujet-t. Ismét belekeveredik egy bűnügybe s bár ártatlan, halálra ítélik. Verses felebbezést nyújt be a párisi parlamenthez és egyenesen ennek köszönheti, hogy a halálbüntetést tíz évi száműzetésre változtatják. Három év alatt három halálos ítélet! 32 éves, mikor elhagyja Párist s alámerül az ismeretlenségbe. Soha semmi hír róla többé, jel nem marad utána...

Villon előfutárja a reneszánsznak. Ám nem a napsugaras olasz ég boldog szellemi éghajlata veszi körül, hanem harcokban elvadult nép, kóborló katonák, csirkefogók, utonállók. Benvenuto Cellini is összeütközik a törvénnyel, de mily derüs és nyugodt! Nincsen semmi büntudat benne, leszúrja ellenfelét és tovább áll, mintha semmi nem

történt volna. Villon nem kalandor, nem tudja magát túltenni bűnein. Lelke esendő testével örök harcban áll, tudata legmélyéig érzi vétkeit, vallásos hittel várja bűnhődését. A minden mindegy keserű filozófusa, aki rossz csillagát okolja balsorsáért, aki szeretne jó lenni, szép könyveket olvasni, írni, tiszta életet élni, de nem bír megváltozni.

Korának első igaz, emberi költője, aki őszintén tárja ki szívét előttünk, minden sebével, bűnével. Előttünk gyón és áldozik. Semmit se bán meg, hisz a véletlenben, csak a kétes biztos előtte, — s egyetlen igaz: a Halál, mely előtt mindenki egyenlő.

A klasszikus idézetekkel és szóvirágokkal tulhímozott francia költészet idején új, friss, őszinte és megkapó lírát teremtett, önmagából, egyedül, elődök és minták nélkül. Igazi lírát, amelynek minden sorába vérét, szenvedését, nyomorát, gúnyját, remegő, bűnös és szétszaggatott lelkét beleöntötte. A zavaros allegoriák korában éles rajzú, mint egy fametszet, minden verse. Börtönök rácsa, bitófák árnya, a mindenütt leskelődő halál diabólikus képe vetődik rájuk.

szólásaival, jargonjával ő Páris, a nagyváros első igazi költője.

Egy külön világ tűnik fel előttünk e versekben, melyet tolla őrzött meg a halhatatlanság számára. Egy Hogarthra méltó arcképcsarnokot, maró savval kimaratott karikaturagyűjteményt hagy hátra. Ő, a szegények szegénye, mindegyiknek hagyományokat osztogat, de nincsen köszönet benne.

A magát jól megszedett királyi kincstárnoknak három ócska korcsmacégért hagy. Borozó barátainak a legnagyobb hordóju korcsmákat. A káptalan gazdag, élvágyó öreg urait szegény kis papocskáknak cimezi és mert hires lakbéruszorások, egy kidőlt, bedőlt házacska lakbérét ajándékozta nekik. A gazdag párisi polgároknak forgalomból kiment rézpénzeket hagy. Mindegyik hagyománynak rejtett fulánkja van, amely a megajándékozott vagyonára, bűneire, rossz szokására, falánkságára, részegeskedéseire célzott, vagy rejtett erotikus értelme volt. De nem feledkezik meg a börtönök lakóiról, a kórházak nyomorultjairól, a hidak alatt tanyázó hajléktalanokról és kegyetlen öngúnnyal ruhatárát hagyja nekik.

Verseiben, mint egész életében, szabadon

hág át minden addigi szabályt és mégis zá-
rolt formáival, pompás rímeivel egy Baude-
laire öse. Megelőz minden jargon költésze-
tet, mikor néhány balladáját tolvajnyelven,
a Coquillardok argotján írja, köztük a mu-
zsikáló formájú III. balladát, majd a XIII.
század ó-francia nyelvén ír egy költeményt.
Ám egész műveltsége ebben a korban gyöke-
rezik. Ismeri és szereti a görög és latin
klasszikusokat, a korabeli lírikusokat.

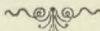
Villon egyben mégsem panaszkod-
hatott. Hírneve, melyet testamentumában
oly könnyelműen ajándékoz el, már életé-
ben elérte. Királyi herceg, maga is költő,
saját kézírásával másolja le verseit, költe-
ményei kéziratban bejárták az egész orszá-
got. Nem Burgundia vagy Bretagne, egész
Franciaország költője ő.

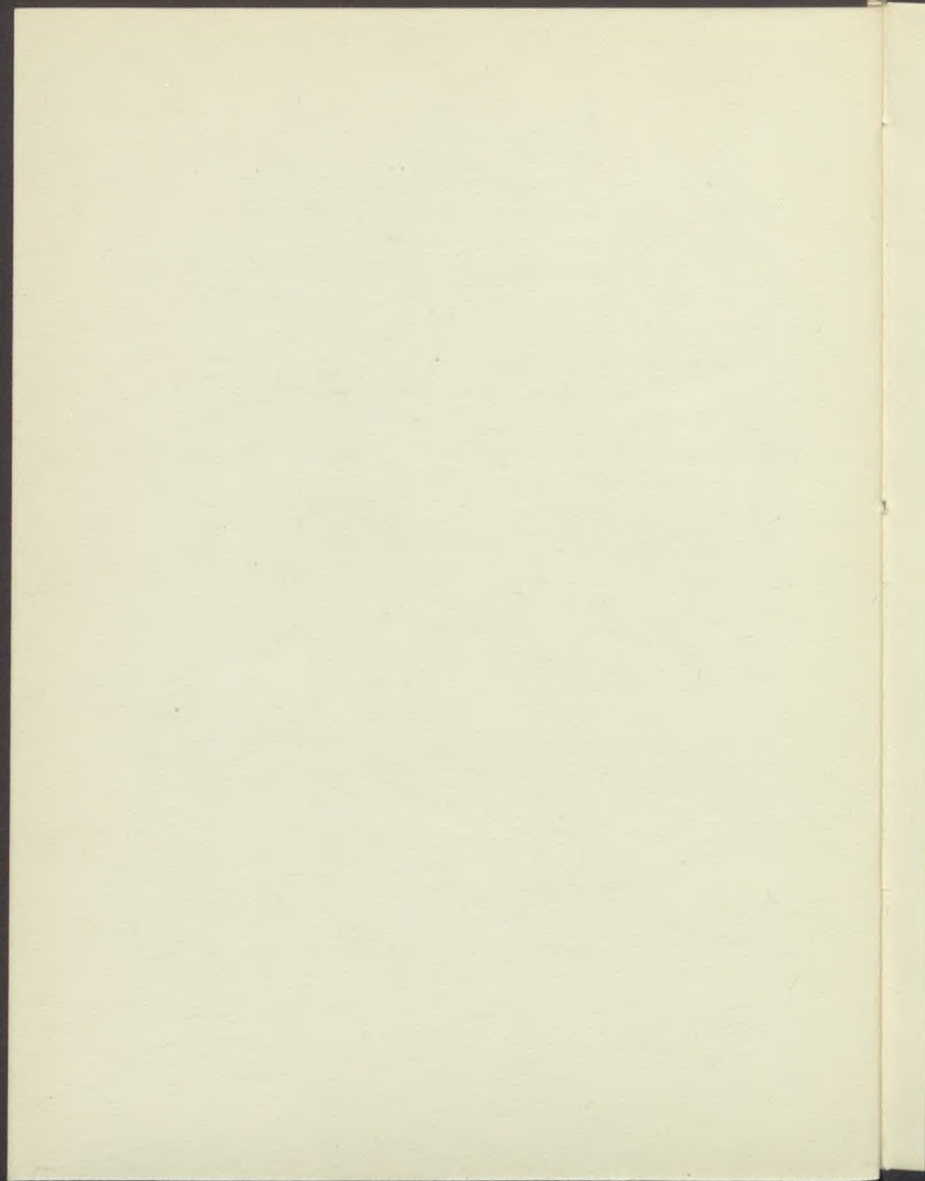
Királyok tudják, könyv nélkül idézik
testamentumait, az akkori kultúra magas
iskolájához tartozik versei ösmerete. Már
korára is hatott, egész iskolája támadt. A
középkor egyik gyakrabban kinyomtatott
könyve az övé: 1489—1532-ig húsz kiadás-
ban jelenik meg. Legenda szövődik alakja
köré, népdalok éneklik meg kalandos tetteit.
Amikor Clément Marot 1533-ban sajtó alá
rendezi összes műveit, pár év alatt kilenc

kiadást ér el. Majd egy Rabelais ismeri fel nagyságát, Panurgejában halhatatlan emléket állít neki s még Angliába is elküldi, ahol V. Edvárd király vendége.

Az újkor számos költője vallja Villont ősének. A szegény költő, aki „minden szegyenből ivott”, megdöbbenően hasonlít Verlainere.

Majd három évszázados hallgatás fődí el nevét, mikor kiszáll jeltelen sírjából új hirnévre és félezer évvel születése után beállhatott a modern költők első sorába.

Kis Testamentum

- I. Én, François Villon, diák,
Ezernégyszáz és ötvenhatban,
Belátom ért ésszel, (világ:
Zablád számban, örvöd nyakamban),
Hogy olvasni kell önmagamban,
Mert oly könnyű az önccsalás!
Róma bölcse szavát fogadtam,
Vegetiusé e tanács!
- II. Karácsony volt, minden kihalt
Azidétt, mint fent irsogáltam,
Farkasok falták a vihart,
De jobb otthon, meleg szobában!
Künn zuzmara, benn jó parázs van.
— Egy nagy szerelem börtönébül
Kitörni hajtott heves vágyam,
Amig szegény szívem kiépül.
- III. Ő volt szívemben és szememben,
S ő volt, ki pusztulásra szánt.
Igy kellett tennem. Mit tehettem?
Jó voltam hozzá s mégse szánt!
Gyászom, fájdalom égrehányt
Jaj és panaszt. Oh Szerelem!
Felejtést és bosszút kívánt
A szívem tőled, Istenem,

IV. Balga voltam, enyémnek hittem
Szép mosolyát, édes csalást,
Szívembe fúródva elvittem
A hideggé vált pillantást.
Mily idegen lett hozzám! mást
Vár az, ki oly nagy bajba jut.
Új sűrűn kell törnöm csapást
S megzörgetnem majd más kaput.

V. Behálózott tekintete,
Kegyetlen volt és elzavart,
Sohsem vétettem ellene,
És elveszejteti akart.
Halál szárnya már eltakart,
Nincs más út: hasznos a futás!
Nem hallgatott panaszt, sóhajt,
Sarkamban volt a pusztulás!

VI. A nagy veszélyt, hogy elkerüljem,
Siettem, bucsut sem veszek,
Aztán csak Angersbe kerültem —.
Nem szeret. Minden elveszett.
Érte még élőholt leszek.
Utazni kellett messzi már,
Most rám mártir szerelmesek,
Szent szeretőknek sorsa vár.

VII. Az elválás rám: kárhozat,
Mégis: minél messzebbre el!

Tán horgán már uj áldozat?
Szegény szívem, mit érdekel?
Mint boulognei hal: veszni kell,
Ha partra vetnek, hasztalan
Gyötör a szomj; így esdekel
Jajom, ó hallgass meg Uram!

- VIII. Elutazni, magam elszántam.
Visszatérni? talán soha.
— Ember vagyok és nem hibátlan,
Nem acél, de nem is puha.
A földi lét oly mostoha,
Tulról nem tért meg senkisé.
— Távol országok vándora,
Én hát most végrendelkezem.

- IX. Legelsőbb az Atya s Fiának
És a Szent-Léleknek nevében,
A malasztteljes Máriának,
(Nem vész el, ki hisz kegyelmében)
Hírem-nevem (Isten segéljen!)
Tiéd, jó Villon mesterem,
Kinek eddig nevével éltem,
Reádhagyom a címerem.

- X. Item, annak, kit említettem,
Ki oly durván elüldözött,
Ki tönkretette életkedvem,
Ki elvitt gyönyört, örömet,

Hagyom ékszerül megtörött
Szivem: kin, jaj, halál veri.
A kárhozatba ő lökött.
— Isten fizesse meg neki!

XI. Item, én kedves Marchant-omnak,
— Hálás vagyok neki nagyon —
Hagyom acélát jó kardomnak,
Vagy Cornu mesternek hagyom,
Akinél zálogba vagyok,
Egy arany és nyolc sol jár érte.
Ha megéri e kis vagyon,
Váltsa ki s tartsa meg cserébe.

XII. Item, Saint-Amanté legyen
„Fehér Ló” s az „Öszvér” cégére,
Blarrué gyémántékszerem
És a „Megvadult Zebra”, végre
A bulla, melynek rendelése
Az omnis utriusque sexus,
A carmeliták ellenére, —
De papok öröme e textus!

XIII. Vallée Róbert, a tudós mester,
A nagy jogász a parlamentben!
Ki nem törődik völgygel-heggyel,
Neki hagyom törvényes rendben
Nadrágom. Letétbe helyeztem
Korcsmában. Neve: Trumellières.

Pompázzék véle becsületben
Barátnője: Jeanne Millières.

XIV. S mert jó családból született,
Diját szabjuk hát többre ki!
Eszén Szentlélek segített?
S lassu kerekét megkeni?
Azt gondoltam én erre ki:
„Az emlékezés tudománya”
Cimü könyvet hagyom neki,
Mert értelme: egy üres láda.

XV. Item, hagyom még e Róbertnek,
Hogy gondtalan éljen a mester,
Kit ezért bizton irigyeltek:
Sisakom. Pajtás, árverezd el,
A pénz egy részét (vagy egészben)
Add oda e kövér-alaknak,
Vegye szegény husvét hetében
Egy ablakát majd Szent-Jakabnak.

XVI. Barátomat, Cardon Jaques-ot,
Kihez tiszta jó szándokom,
Vivókeztyü, selyemjabot
S füzmakkal ajándékozom.
Mindennap sült libát s rokon
Kacsát neki! és nem piros,
De krétafehér bort, akón,
Két pört is, ha nem tulzsiros.

XVII. Item, Montigny Regniernek
Három vadászkutyám hagyom.
Száz frankot a jó Raguiernek.
Fedezet? Minden vagyonom!
Nem terheltem-é tul nagyon?
A pénzszerzés sohasem izgat,
Nem jó elhalmozni s nagyon
Kihasztnálni barátainkat.

XVIII. Item, hadd legyen Grignyé
Nigonban mind az őrtorony,
Több kutya, mint Montignyé,
Vicestre: kastély és donjon,
S hagyom — véle perben vagyom —
Korbácsomnak három csapását
Moutonniernak (Gaz és barom),
S egy kinzókamra puha ágját.

XIX. Legyen tiéd, Jacques Raguiér
A csordakút, neve Popin.
Körték, almák, s „Gros Figuier”
Nyílt asztala. A „Pomme de Pin”
Egy kis zuga. Meleg köpeny,
Födött hajlék, pár jó falat.
Élj vigan, mint egy Jacoppin,
Mert aki mint vet, úgy arat.

XX. Item, Mautain s Basanier mester,
— Az én két drága zsandáromnak:

Én Istenem, rájuk ereszd el
Seregét kinnak, bajnak, gondnak!
Fournier ügyész kalapomnak
Szélét kapja s neki hagyom
Nyári cipőim. El nem kopnak,
Ha jár majd bennük a fagyon.

XXI. Trouvér mészárosé néhány
Cégér: „A Koronás Ökör”
Kötőfékkel, „Bárány” puhán,
„Tehén”, melyet tán örököl,
De már eladni ösztököl.
Legény, aki elbir vele!
S ha nem, a ficzkó kösse fel
Magát, itt van a kötele!

XXII. A fő-poroszló, jó komának
Hagyok más cégért: „Sisak”-ot,
Két fogd-megjének, ha lest állnak,
Bejárni e sok vacakot,
Két pompás rubintot adok:
Piros lámpáit bordélyháznak,
Ha újra Châteletbe jutok,
Rám majd „Liliomok” vigyáznak.

XXIII. Kiben dagad a kalmárszellem,
Marchant káplár uré legyen
Pár köteg széna: kereskedjen
Velök szerelmes éjjelen,

Ágyaljon csak a földre lenn.
Azt mondják, de la Barrenak fattya,
Ehhez nem kell sok értelem,
E mesterséget folytathatja.

XXIV. Jó pajtásim, Loup s Cholet, rájuk
Kacsát hagyok, mi jó falat!
Kerítsék meg, — régi szokásuk, —
A várfal árcai alatt.
Mint egy csuha, jó nagy darab
Köpenyt, — mindkettő oly csupasz! —
Szalonnás borsót, parazsat,
Csizmámat, bár orrán lyukas.

XXV. Háromról nem feledkezek meg:
Hagyok szegény meztleneknek,
Akiket lentebb nevezek meg,
Az árva szerencsétleneknek,
Sarutalan nincsetleneknek,
Csupaszok mind, akár a féreg, —
Subát, cipőt, mert majd elvesznek
Idején Isten hidegének.

XXVI. Neve az elsőnek Jean Morceau,
Gossouyn a másik és Laurens,
Egy korsó füle: ez már nagy szó,
Annyiuk sincs. Árvák korán.
Övük egy-egy batyu-ruhám,
Vagy négy frank, ha jobb szeretik.

Ha megöregszem, még néhány
Falatot juttatok nekik.

XXVII. Item, tudósi rangomat,
Amit adott az Egyetem,
Halljátok akaratomat,
Két kispapomnak engedem.
Nehogy ebből vita legyen!
Irgalom ennek gyökere,
Ha sub intendit rendelem,
Szegény mind: templom egere.

XXVIII. Nevük még elfér e lapocskán,
Thibaut és Cotin mesterek,
Két ágrólszakadt kis papocskám,
Latint tudó jó gyermekek,
Dalolnak, ha lantot verek,
Nekik hagyom e sor alatt,
A Gueuldry haszonbéréket,
Mig jobbat kapnak, várjanak.

XXIX. Item (és még hozzáveszem)
Amott, a Szent-Antal uccába,
„Kereszt-korcsma” övék legyen,
Friss Szajna vize s billiárdja.
S hagyom ott a sok jó madárra
Zárt kalitjuk sötét zug-éjjét,
Szép tüköröm, nincsen csorbája,
S a börtönőrné ölelését.

XXX. Nehány pókhálós ablakot...
Majd kórházaknak juttatom,
Didergőknek jogot adok:
Aludni híd alatt, havon,
Szemükre kék foltul hagyom
Ütés nyomát. Rájuk mi vár?
Sovány, rongyos mind, siralom!
Sarkukban fagy, dögvész, halál!

XXXI. Item, sok levágott hajszáloom
Levonás nélkül, teljesen
A kedves borbélyomra szálljon.
Ócska cipőmet majszterem,
Ócskásom vén köpönyegem
Örökölje. Már semmim sincs,
Olcsóbb, mintha készpénzemen
Vennétek, osztott drága kincs!

XXXII. Szegény apácák s Beguines-éknek
S nektek, kolduló szerzetek,
Kedvelői jó peccsenyéknek,
Kappant és pulykát szerezek.
Jogot, hogy misézhessetek
És urvacsorát osszatok,
(Titkon nőt szerethessetek,
Ezzel törődnöm volna sok).

XXXIII. La Garde, kié a „Mortier d'Or”,
Udvari konyha fűszeresse,

Megkapja mankóidat, Saint-Mor,
Hogy mustárját megkeverhesse,
Hogy Szent-Antal tüze égesse!
Ő az oka: voltam fogoly!
Hogy fogdmegjeit rám eressze,
Reám hamis vádat kohol!

XXXIV. Merbeuf, Louvier, két gazdagnak,
Már csak két tojáshéj jutott,
Szinig töltsék meg ez uraknak
Frankok s avult obulusok.
Rousseville, te, cerberusoknak
Királya, mit hagyjak neked?
Játékpénzt, mit színészek dobnak,
Mikor játszanak herceget.

XXXV. ... Megszólal a Sorbonne harangja,
Kilencet üt. Már este van.
Az Angelust is elkongatta,
Itt ülök, egyedül, magam.
Abbahagyom — úgy tele van
Szívem — a végrendeletem,
S térdelve, áhitatosan,
Imát sug nékem a szívem.

XXXVI. S amig lehajtom fejemet,
Zavart, most nem a bor miatt —,
Ugy megfogja a lelkemet,
Agyamban mindent felkutat,

Mint ó almáriumokat,
Az Emlékezés Asszonya,
A hamis véleményeket
S ami tudományok sora:

XXXVII. Fejembe vertek prospektivust,
Estimativust s egyebet,
Formativust, similativust,
Ami az agyban megreked,
Tőle holdkóros, ostoba
Lesz az ember, avagy beteg,
Aristoteles pár sora
Is mond néha ilyeneket.

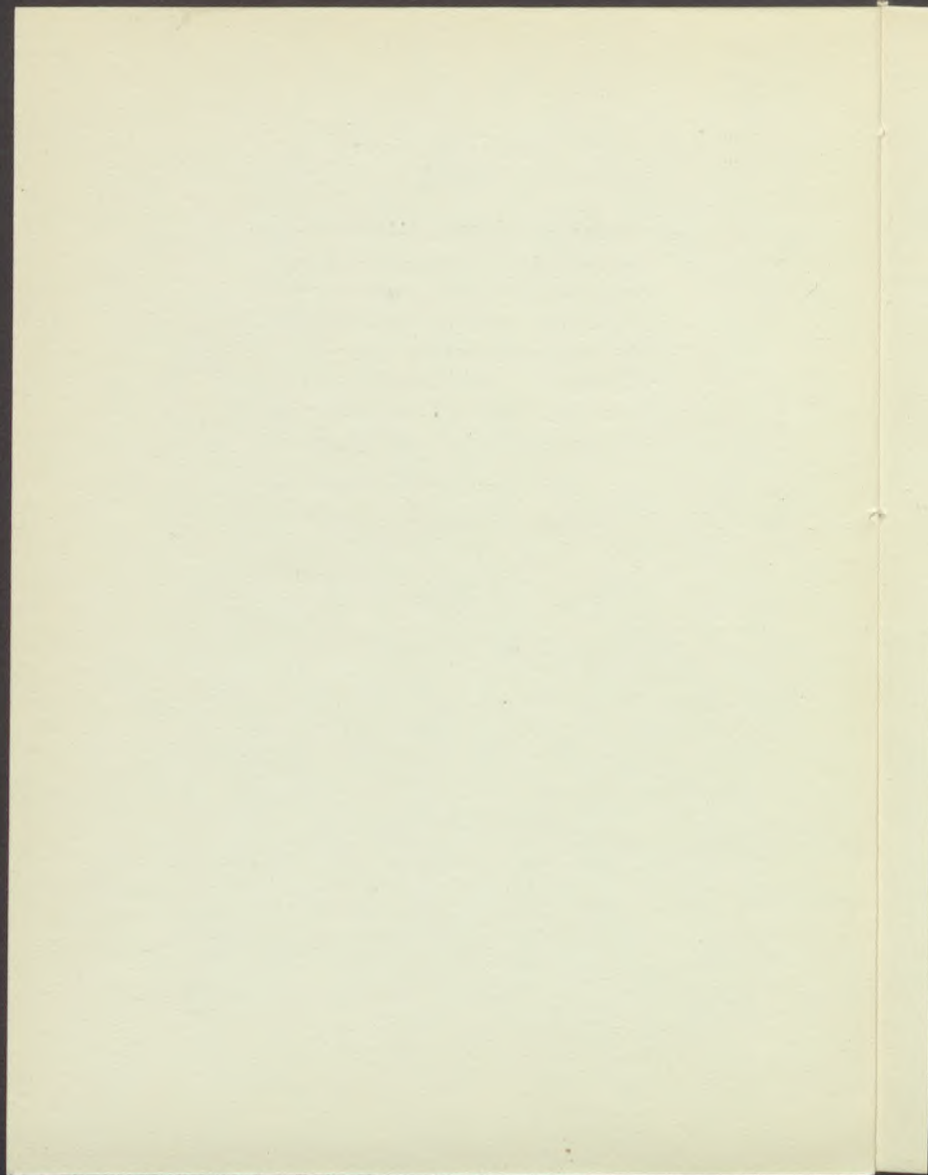
XXXVIII. Sensitivus felébresztette
S felverte a fantáziát,
Urrá lett szerveim felette,
Jobbik lelkem hozzá kiált,
De ellenérzést is kivált
S utána jön a feledés,
Mig egyesül mind és levált
Álom, hol nincs érzékelés!

XXXIX. S hogy végre elfásult lelkemnek
Vak zsibbadása elhagyott,
Végét irnám már levelemnek,
De tintám üvegbe fagyott,
Gyertyám leégett, elfogyott,
A tűz kihunyt. Ha most szemem

Lehunynám, minden elhagyott,
Be nem fejezném sohasem.

XL. Irtam... kelt ekkor s ekkortájba,
Az a híres Villon így él!
Nincs fűgéje, se datolyája,
Sötét, sovány, mint seprűnyél.
Nyoszolya, takaró, fedél...
Mindent barátira hagyott,
Csak egy pillanat kell, — nem fél! —
S mindennek vége, meghalok.

A nagy Testamentumból

I. Még csak egy emberöltőt éltem,
De már minden szégyenből ittam,
Nem bölcs és nem bolond egészen,
De részem volt már minden kinban.
Ki legjobban meggyötrött, itt van:
D'Assigny... kinzómesterem!
Áldást oszthat utfélen, utban,
Püspöknek el nem ösmerem!

II. Nem uram és nem püspököm,
Kutyája, szolgálja vagyok?
Tán tőle kapom früstököm?
Tőle joggal megtagadok
Tiszteletet... hisz nem adott,
Csak vizet, száraz kenyeret,
Felőle éhen halhatok!
Isten neki fizesse meg!

III. Ha valaki szememre vetné,
Hogy én őt csak rágalmazom?
Ugyan! Ki az, ki nem érthetné
Én igazságos haragom!
Akarjátok? Megáldhatom:
„Amint ő bánt el énvelem,
Mennybéli örök Irgalom
Kegyelmes hozzá úgy legyen!”

IV. Kegyetlen volt hozzám s kemény!

Mit itt leirtam, mind kevés!
Jézus-király, örök remény!
Küldj rá hasonló szenvedést!
De tanítod: Bocsáss meg és
Imádkozz ellenségedért!
S elfog a mély szégyenkezés.
Legyen! Te légy Birám ezért!

V. Imádkozni fogok hát érte,

Üdvödre mondom, jó Cotart!
Ám írástudatlan kezébe
Imakönyvet hiába tart.
Hát téged követlek Picart!
S ki nem tudja, hogy ez mi dolga,
Bizzon bennem és ha kitart,
Douaiben, Lilleben tudakolja!

VI. Ha mégis imámat kívánja,

Megesküszöm a keresztségre!
Hadd teljesüljön ez a vágya,
De tartsa titokban, mert végre
Rágyujtok hetedik versére,
Az „Istent dicsérjük” zsoltárra!
(Ne nézzen könyvem kötésére,
Nem telik bőrre, kordoványra!)

VII. Ha könyörgök Isten Fiához,

Bajban hozzá imádkozom,

Szegény imám csak néki áldoz,
Testem-lelkemmel, — sok bajon
Átmentett! — hozzá tartozom.
Gonosz sorsban mellém kiáll:
S áldott legyen Szent-Asszonyom
Mária s a jó Lajos király!

VIII. Áldott, mint Jákób pátriárka,
Bölcs Salamonnak méltó párja,
Legvakmerőbb lovag csatázva,
Lelkemre mondom, bátrak bátra!
Rövid a földi életpálya,
Hogy hire még nagyobb legyen,
Éljen, minden frank ezt kívánja, —
Addig, mint egy Matuzsalem!

X. Több a pénzem, mint egészségem,
És mert érzem: beteg vagyok,
Mig friss észbeli képességem,
(Hálát csak Istennek adok,
Mástól kölcsönbe sem kapok)
Megirom testamentumom,
Benne mind, amit akarok,
S végsőn, épen, meg így hagyom:

XI. Irtak ötszáz és hatvanegyet,
Szabaddá tett a jó király,
A meungi börtönből kimentett,
S rám új életnek ize vár.

Dobogásával a szívemnek,
Mig élek, néki hódolok,
Ki jót tett, az jót érdemel meg,
Hálásnak lenni, jó dolog.

XII. Valóban, könnyem, sok sirásom,
Sóhajom és gyötrelmeim,
Nehéz munkám, sok vándorlásom,
Panaszaim, szerelmeim,
A lelkem köszörülte, mint
Kavicsot sebes folyó árja,
S többre tanítottak megint,
Mint Averroes kommentárja.

XXII. Siratom elmúlt ifjuságom,
Melynek ölében boldog voltam.
Hová tünt? Elsuhant lóháton?
Gyalog? Hiába tudakoltam.
Itt az öregség! Meglakoltam!
Bus jele rajtam! Nem marad
— Futnak az évek sebesgyorsan —
A kincseiből egy darab...

XXIII. Eltűnt s itt hagyott összetörve.
— Tudásom, szívem egy fokon
Kevés. — Mint szedett szállótőke
Állok, nincs pénzem, birtokom.
Megtagadott minden rokon,
S bár a család legifjabb ága,

Szegénységem vették zokon,
Nem hallgattak a vér szavára.

XXIX. Hol vannak a vig cimborák,
Kiket követtem hajdanán?
Kihörpintette mind borát?
Elsők a szó-tornán, danán,
Közülök sok már hullá tán,
Vagy felvergődni nem tudott?
Mindnek örök üdvöt kíván
Szivem, más nékik nem jutott...

XXX. Avagy Istennek hála, néhány
Tán sokra vitte, úgy lehet,
A többi csak,— mind koldus, hitvány,
Kirakatban lát kenyeret!
Nehányat a jó szerzetek
Fogadták be s most pompás dolga,
Ruhájuk dus és prémszegett!
Mily változó az ember sorsa!

XXXV. Szegény voltam, hogy megszülettem.
És apám is nagyon szegény,
Családfával sem dicsekedtem,
Ősöm ágról szakadt legény,
Inség jele rajtunk kemény
Vonás. Sirjainkon soha
Nem lesz, mikor napunk lemén,
Se cimerpajzs, se korona.

XXXVI. „Ember! ne búsulj”, szólt szívem,
Ha kétségbeesve, letörve
Kínlódtam szegénységemen,
„Gondolj csak ama Jacques Coeurre!
Jobb szegény ördögnek rossz bőrbe
Lenni, mint haldokló gazdagnak,
S elrothadni a sirgödörbe,
Bár pompás sirkövek takarnak!”

XXXVIII. Én nem Angyal fia vagyok,
Kinek csillag a homlokán,
Vagy zodiakus. Réghalott
Istenben boldogult Apám.
Nehéz kő nyomja. És Anyám!
Megszámláltak már napjai...
Szegényke, tudja is talán...
S fiáról is ezt hallani...

XXXIX. Klerikusok, laikusokra,
Jobbágy, nemes, bár bölcs, vagy balga,
A gazdagokra, koldusokra,
Egy sors vár a fukar s pazarra,
Szép asszonyok, fejükön dalma,
Csipkés gallért hiába vesztek,
Mindent legyőz halál hatalma.
Ott mindnyájan egyformák lesztek!

XL. Halál! Párist, Helént elérte,
Mert minden élet lepereg,

Megáll a sziv, csordul epéje,
Kinos meghalni, emberek!
Nem tud szedni lélegzetet!
Csurog halálos veritéke
És nincs senki, testvér, gyerek,
Ki vállalná a halált érte!

XLI. Halál! reszketünk, sápadunk,
Beesett arc, törött az ér,
In megszakad, hüdött agyunk,
És szivünkben megáll a vér.
Gyöngéd, szép női test! Mit ér
Bársonybőröd, a sima, drága,
Élőn menybe el nem kísér,
Rád is ez a sors vár, hiába!

I. Ballada a hajdankor asszonyairól

Hol van, mondjátok, mely világba
Róma gyönyörű asszonya?
Flóra, Thais, Archipiáda,
A huga, hová lett, hova?
Tündér szépségük már soha
Nem hirdeti hangos echo,
S folyón, tavon nem fut tova!
De hol van a tavalyi hó?

Hol van ama jó Hellois,
S hive, ki szive áldozatja?

Szerzetesed lett Saint Denis,
— A bőszi apa megcsonkittatja,
A királynő, ki meghagyatja,
Hogy Burridánt — és ez való!
Szajnába vessék, zsákbarakva!
De hol van a tavalyi hó?

Blanche: királynő s lilium is,
Dalát szeráfok kara várja,
Nagylábu Berta és Alice,
S kié volt a Maine tartománya,
Jeanne d'Arc, akit az angol máglya
Megégetett, bár tiszta, jó!
Hol vannakők, mond Ég Leánya?
És hol van a tavalyi hó?

Ajánlás:

Herceg, hiába keresed,
Hol vannak? fut nap, hét, a hó,
S a refrén örök felelet:
De hol van a tavalyi hó?

II. Ó-francia ballada az előbbi témáról

Óh mert hiába szent a Pápa,
Karing, csillagos öv, főveg
Diszitse bár, Sátán nyakába
Kapaszkodik, fuj kénkövet,
Dühös haraggal lángtüzet.
Nemes urfi, cseléd remél,

De éltük csak eltört üveg.
Óh mert mindent elhord a szél...

Császára légyen bár Keletnek,
Ki keztyűt is aranyból önt,
Avagy Lajos király, a szentek
S frank hercegek közt legkülönb,
Istennek szerzett örömet,
Zárdát, dómot épít, beszél
Hir róla... áldják odafönt,
De mindent csak elhord a szél.

Trónörökös, vitéz, Grenoble,
Vienne ura, hős katona,
Kit ural Dijon, Salin vagy Dole,
Főúr s elsőszülött fia,
Avagy polgár, herold, ki a
Kürtöt fujja, s fegyvert se fél,
Volt mindig enni, innia...
De mindent csak elhord a szél.

Ajánlás:

Hercegek, mind halálra szántak,
Minden halandó, ami él,
Bár haragjuk az égre lázad,
Mindent, mindent elhord a szél...

III. A jó erkölcsök balladája

Fiuk, a legszebb piros rózsa
Kalapotokról majd lehull.
Pajtás, kezéd csirizes volna?
Odaragad, amihez nyul.
Vigyázzatok, hogy hová mentek
Betörni itt most ritka mersz,
Felebbezésben reménykedtek?
Bakó int majd: jön szörnnyü perc!

Nagy tét ez, nem kicsibe játsznak,
Rámegy bőrötök, lelketek,
Aki veszít, késő a bánat!
Szégyenbe pusztul, elveszett,
S nem Didó az, kit nyerhetett,
Hanem csak cédát asszonyul!
Ki próbálná, eszeveszett,
S egyszer majd a feje lehull!

Csapravert hordót ki kell inni
Télen tüzhöz, nyáron a rétre,
Ezt mondják és el is kell hinni,
Hallgassatok a jó beszédre,
Ne rakjad monétádat élre,
Ne nyugodj, míg nem verted el,
Ki hagy ily kincset gyermekére?
Ebül szerzett pénz ebre kell.

IV. Sirfelirat

Itt nyugszik, alszik kősirjában,
Villon, a szegény kis diák,
Ámor nyila furta hiában,
Birtoka: semmi s a világ!
Rög sem övé, de odaád
Mindent, amit csak lehetett,
Asztal, csöbör, kenyér, virág, —
Imádkozzunk, jó emberek!

Ima

Uram, óh adj neki nyugalmat,
Lux perpetua luceat ei,
Szegény, kinek sohsem tálaltak
Ételt egész tállal teli.
Még füvet sem adtak neki,
Kopasz volt, sem szakáll, sem ödök,
Mint egy meghámozott retek,
Üldözték mindig, szegény ördög!
Rongyos volt, fázott és beteg.
Mindig ütötték és kergették,
Gonosz és kegyetlen hatalmak!
Felebbezek! most is kiáltja!
— Óh adj neki örök nyugalmat!

V. A bocsánatkérés balladája

Karthauziak, domonkosok,
Apácák és ciszterciták,
Aszfaltbetyárok, naplopók,
Örömlányok, szobacicák,
Kik hordnak testre szűk ruhát,
Légyottra menő uracsok,
Sárga cipőtök hegye vág!
Nekem mind megbocsássatok!

Mezitlen keblü drága nők,
— Ezzel vonzzátok a vendéget —
Késelők és verekedők,
Kik táncoltatják a medvéket,
Akik kart-karba fütyörésztek,
Összefogva ötöt-hatot,
Balgá ifjak, lányok, cselédek,
Ma nékem megbocsássatok!

De nem! Az árulók, kopók!
Kik adtak száraz kenyeret,
Kik miatt nyeltem éhkoppot,
— Nincs nyál, amit le nem nyelek —
Okádék, genny és böffenet,
Az való nékik! Istenem, —
Viaskodnom már nem lehet!
Bocsássatok meg énnekem!

Ajánlás:

Bár betörnék oldalukat
Pöröly, kalapácsok, satuk,
S golyó ütne rajtuk lyukat,
De nékem megbocsássatok!

VI. A befejezés balladája

Ez itt a testamentum vége,
Ha lélekharang szól majd este,
Jöjjetek el temetésére,
A szegény Villon befejezte.
Jöjjetek bibor öltözetbe,
A csók mártirja volt, hiába
Esküszik minden férfiszentre:
Vágyódik már a másvilágra!

Higgyétek el, hogy nem hazug volt.
A szeretője, mint egy rongyot
Eldobta, Mi tövises ág volt
Utján, mind rajta tépett, rontott.
Rá annyi gyűlölséget ontott,
Hogy szívét marta. Alig várja,
Hisz mindig csak igazat mondott,
Hogy induljon a másvilágra!

Igy volt, mert így végeztetett.
S bár kialvóban lelke lángja,
Mint kardhegy, úgy mélyesztetett
Testébe szerelem fulánkja.

Merő rongy a halotti ágya,
Csak kócból volt már a ruhája,
És lőn sokak csodálkozása,
Hogy úgy vágyott a másvilágra.

Ajánlás:

Herceg, dalos pacsirta volt!
Tudd meg, piros bort kortyolt szája,
Akkor is, mikor haldokolt!
És így indult a másvilágra!

JEGYZET.

Ez a fordítás először adja magyarul a Kis Testamentumot, a Nagy Testamentum néhány jellemző szakaszát és balladáját. A versekben szereplők itt következő névsora melletti római szám a Kis Testamentum szakasza, hol a név előfordul, B. = a balladák sorszáma, N. T. = Nagy Testamentum.

*

Archipiada. Alcibiadest a középkor nőnek vélte, innen Villon tévedése. (B. I.)

Averroes, arab író, Aristoteleshez írt kommentárt. (N. T. XII.)

Pierre *Basanier*, 1457., a Châtelet tisztviselője. (XX.)

De la *Barre*, Marchant (XXIII.) természetes apja, az utcalányok felügyelője.

Blarru, aranyműves és pénzváltó, 1460. (XII.)

Beguines, XII. sz. alapított vallásos társulat, fogadalom nélküli apácák. (XXXII.)

Philippe de *Brunel*, nemes ember, Grigny néven rabló. (XVIII.)

Bulla, pápai, melyben megengedte a gyóntatást a kolduló szerzetek tagjainak is. (XII.)

Jaquet *Cardon*, 1466., gazdag posztókereskedő, párisi polgár. (XV.)

- Jean le Cornu, 1465—1472-ig büntető bíró és pénzember Párisban. (XI.)
- Jacques de Coeur, mesés gazdagságú párisi polgár, aki kegyvesztett lett, vagyonát elkobozták és szegényen halt meg.
- Chevalier du guet, városőrség parancsnokának neve. (XXI.)
- Casin Cholet, kádár mester, 1465., később rendőrtiszt. (XXIV.)
- Guillaume Cotin, a Notre-Dame kanonikusa, parlamenti tanácsos, gazdag öreg háztulajdonos. (XXVIII.)
- Cotart, a Notre-Dame lelkesze, Villon ügyvédje. (N. T. V.)
- Chatelet, a párisi büntető bíróság székhelye és fogház.
- Donjon = fellekvár.
- Robert d'Estouteville, Páris kormányzója, Villon jóakarója.
- Filles Dieu, XIII. századbeli vallásos társulat. (XXXII.)
- Jaques Fournier, 1465., parlamenti tanácsos, Villon ügyében államügyész. (XX.)
- Givart Gossouyn, uzsorás, 1454. (XXVI.)
- Guillot Geldry mészáros, kidőlt-bedőlt háza Saint-Jacques utcában. (XXVIII.)
- Jehan de la Garde, a királynő élelmiszerszállítója, párisi polgár. (XXXIII.)

Gouvieux, elhanyagolt királyi kastély Chantillyben. (XXXIV.)

Grigny, lásd de Brunel. (XVIII.)

Jacoppin: jacobin, a Domonkos-rend régi francia neve.

Korcsmák: La Mulle, Cheval Blanc, L'Asne Royé, Les Trumellieres, Gros Figuier, Crosse, Pomme de Pin, Le Mouton, Le Boeuf Couronné, La Vache, Le Héaulme, Les Troys Lys.

Jehan le Loup, révész, halászmester és tolvaj, 1456. (XXIV.)

Colin Laurens, hirhedt pénzember. (XXVI.)

Nicolas de Louviers, adószedő, gazdag polgár, 1483. (XXXIV.)

Jehan Mautaint, párisi vizsgáló bíró, aki Villon egyik bűnügyében (betörés a Collège de Navarre-ba) a vizsgálatot vezette. (XXX.)

Jehan Marceau, híres csempész. (XXVI.)

Pierre Mereboeuf, posztókereskedő, adószedő, gazdag párisi polgár, 1483. (XXXIV.)

Mortier d'Or: aranymozsár, a fűszerkereskedők szokott cégére. (XXXIII.)

Pierre Marchant, háztulajdonos, párisi polgár, sergent, 1475. (XXIII.)

Ithier *Marchant*, egy gazdag parlamenti tanácsos fia, a bourgognei herceg politikai ágense, XI. Lajos korában. (XI.)

Jehanne de *Millieres*, Robert Vallée barátnője. (XIII.)

Regnier de *Montigny*, 1429—1457. híres bandita, templomrabló, akasztófán végezte.

Nigon, kastély a Szajna jobb partján, Passy mellett.

Pierre de *Saint Amant*, királyi kincstári hivatalnok, háztulajdonos, 1447. (XII.)

Picart, vallásos szekta, amely a halottakért némán imádkozott. (N. T. V.)

Popin, a Szajna partján nagy állatitató hely.

Jean *Raguier*, Páris prófosa mellé beosztott lovas őrmester, 1504. (XVII.)

Jacques *Raguier*, az előbbi fivére, parlamenti ügyvéd, mint Troyes püspöke halt meg, szerezte az italt, 1455. (XIX.)

Pierre de *Rousseville*, az elhagyott Chantilly kir. kastély felügyelője, gazdag polgár. (XXXIV.)

Philippe Sarmoise vagy *Charmoye*, pap vagy szerzetes, támadta meg karddal kezében, valószínű nőügy miatt Villont és arcát, ajkát megvágta, Villon erre leszúrta. 1455. (XXIII.)

Szent Antal tüze: orbánc. (XXXIII.)

Szent Jakab, klostrom a párisi bírósággal szemben. Ablakait nyilvános irnokok bérelték, kik az írni nem tudó pereskedők rendelkezésére állottak. (XV.)

Szent Mór, a köszvényesek védőszentje. (XXXIII.)

Jehan Trouver, mészáros, párisi polgár. (XXI.)

Thibaut, meungi püspök, aki a börtönben Villont megkínóztatta. (N. T. I.)

Vegetius (Flavius), *Epitomae rei militaris* műszerzője Kr. u. 390. (I.)

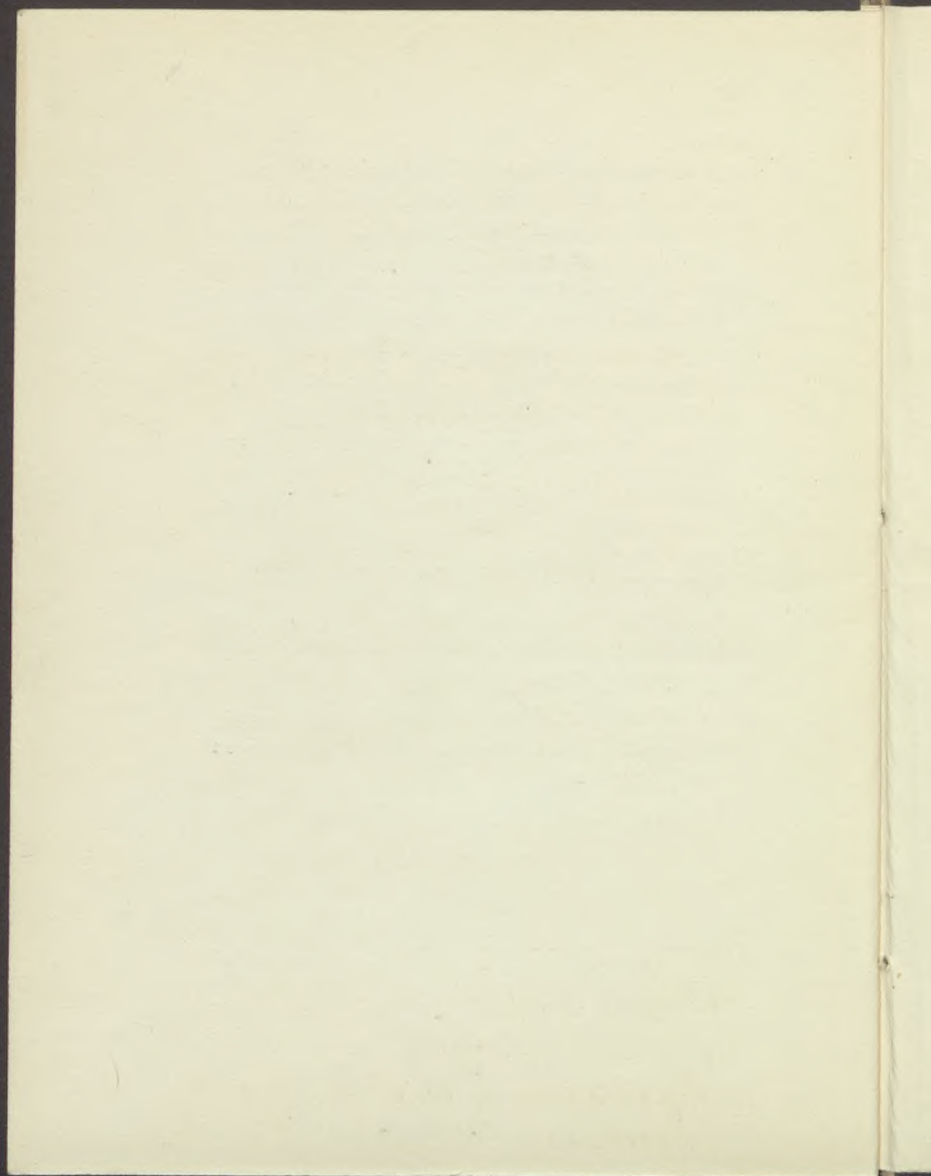
Maistre Robert Vallée, párisi jogtudós, lelkész, 1449. (XIV.)

Maistre Thibault de Vitry, Cotin társa. — (XXVIII.)

Catherine de Vausselles, Villon „chere rose” édes rózsája és kinzója, akire szívét hagyományozza. (X.)

VILLON családi neve „Montcorbier”, atyja után. Bűnügyében „François des Loges” névea szerepel, anyja után.

*

Térey Sándor könyvei:

KÖLTEMÉNYEK:

1. Versek. (Singer és Wolfner. Elfogyott.)
2. A fehér hegedű. (Singer és Wolfner.)
3. Feltámadás. (Singer és Wolfner, II. kiadás. Elfogyott.)
4. Az eltört hegedű. (Kézirat. Egy része: Budapesti Hírlap.)
5. A magányos ember. (Méliusz-kiadás. Elfogyott.)

PRÓZA:

6. Visszatérés. (A Kisfaludi Társaság Franklin regénypályázatán I. díj. Franklin Társulat. Elfogyott.)
7. Leveleki Anna szerelme. (Kis regény. Kézirat.)
8. Berg Kristóf lelkiismerete. (Regény. Franklin Társulat. Elfogyott.)
9. Vidéki városok kulturája. (Cobden könyvtár.)
10. A föld lelke. (Regény. Franklin Társulat II. kiadás.)

Magyar vidéki városok 47
(Kéz. kiadás.)

Baltarás Derső és városa
Debrecen (Sajtó alatt)

FORDÍTÁSOK:

11. Baudelaire válogatott költeményei bevezetéssel. (Athenaeum. Elfogyott.)
12. Verlaine válogatott költeményei bevezetéssel. (Singer és Wolfner. Elfogyott.)
13. André Ady: Choix de poésies. Jouve et Cie Paris.
14. Stephan Zweig: A három mester. Bevezetéssel. (Franklin Társulat.)

KÜLÖNLENYOMATOK:

15. Contrattype. Előadás a nemzetközi zenei kongresszuson. (Róma.)
16. Archives internationales. Előadás a Népszövetség Szellemi Együttműködési Bizottsága népművészeti kongresszusán. (Prága.)
17. Kulturbund ungarischer Städte. „Städtetag.” (Berlin.)

Cikkek:

<i>Pesti Hírlap</i>	<i>Literatura</i>
<i>Erdélyi Hétlapon</i>	<i>Városkultúra</i>
<i>Budapesti Hírlap</i>	<i>Pesti Napló</i>
<i>Magyar</i>	<i>Magyar Hírlap</i>
<i>Előadások</i>	<i>Magyar Kultúrásól</i>
48 <i>Budapest (radio)</i>	<i>Pille (epetém)</i>
<i>Berlin (radio)</i>	<i>Desançon "</i>
<i>Hamburg (")</i>	<i>Fenève "</i>
<i>Wien (Kunstgewerbemuseum)</i>	<i>Róma (városkása)</i>
<i>Stb. Hírlap</i>	<i>Berlin (Kunstgewerbemuseum)</i>

